

Funktionshinderspolitiken i praktiken – webbseminarium 2/12

Karin Flyckt
Sakkunnig
Samordnare av funktionshindersfrågor

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Prop. 2016/17:188

§ 2 Socialstyrelsen har ett samlat ansvar, sektorsansvar, för genomförande av de funktionshinderspolitiska målen med anknytning till Socialstyrelsens verksamhetsområde. Socialstyrelsen ska inom ramen för detta ansvar vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda parter.

Förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen

Uppdrag om systematisk uppföljning av det nationella målet för funktionshinderspolitiken (2021-2031)

Övergripande syfte: att följa upp funktionshinderspolitiken utifrån det nationella målet

- för att kunna vidta ändamålsenliga åtgärder
- inför framtagning av handlingsplaner på olika nivåer inom funktionshindersområdet.

Fokus på

- Principen om universell utformning,
  - Befintliga brister i tillgängligheten,
  - Individuella stöd och lösningar för individens självständighet
  - Att förebygga och motverka diskriminering.
- **Barnperspektivet och jämställdhetsperspektivet**

Genomförandet

- **Nulägesanalys**
- **Mått och indikatorer för systematisk uppföljning**
- **Tematiska analyser**
- **Årliga bedömningar och åtgärder**
- **Redovisning: årsredovisning och lägesrapport**
- **Regelbundna dialoger (civilsamhället, verksamheter med flera)**

Nulägesanalys

Tandvård

- **Relativt få personer med insatser enligt LSS får nödvändig tandvård**
- **Stora variationer mellan regionerna i hur många personer som tar del av tandvårdsstöden.**
- **Skillnader i bedömning av vilka personer som har rätt till tandvårdsstöd – regionerna tolkar ”omfattas av LSS” på olika sätt**
- **Förfarandet kring läkarintyg för tandvård för personer med en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning beskrivs som krångligt.**
- **Ovanligt med regelbundna tandvårdsbesök bland personer med insatser enligt LSS innan tandvårdsintyg utfärdats (40%).**

(Utvärdering av tandvårdsstöden som regleras genom tandvårdsförordningen och det statliga särskilda tandvårdsbidraget, Socialstyrelsen, 2018)

- **Brister i tillgänglighet**
- **Brister i ”funktionshinderskunskap”**

Slutsats:

Mycket görs för att underlätta tandvård för personer med funktionsnedsättning, men likväl finns brister och utmaningar.

Hälsa- och sjukvård

- **Tillgänglighet:**

- fysisk tillgänglighet för personer med nedsatt rörelseförmåga är många gånger bra (i allmänna utrymmen såsom entréer)
- Sämre tillgänglighet för personer med grav synskada, hörselnedsättning samt intellektuell eller kognitiv funktionsnedsättning.

- **Digital tillgänglighet – både en möjliggörare och ett hinder**

- **”Funktionshinderskunskap” saknas många gånger hos vårdpersonal.**

- **Särskilda enheter säkrar vården till vissa personer med funktionsnedsättning**

Slutsatser:

- **Brister i tillgänglighet och ”funktionshinderskunskap” bidrar till ojämlik vård för personer med funktionsnedsättning, utmaning att integrera funktionshindersperspektivet.**
- **Pågående uppdrag om vårdkontakter för personer i bostad med särskild service kommer ge mer kunskap, men mer analyser kommer bli nödvändigt.**

Hjälpmedel

- **Tillgången till hjälpmedel varierar, likaså avgifter för den enskilde.**
- **Förskjutning över tid vad gäller avgifter.**
- **Behov av ökad nationell styrning: pågående uppdrag att utreda förutsättningar för nationella riktlinjer inom området.**

Habilitering

- ”Den vita fläcken”
- Regionala skillnader
- Skillnader mellan barn- och vuxenhabilitering
- Behov av ökad nationell styrning: pågående uppdrag att utreda förutsättningar för nationella riktlinjer inom området.

Slutsats:

Vi behöver samla mer kunskap om habiliteringen.

Socialtjänst inklusive LSS

- **Förändring över tid: alltmer fokus på tillgång till insatser, snarare än insatsernas innehåll.**
- **Lokala riktlinjer och rättspraxis påverkar.**
- **”Funktionshinderskunskap” finns i många kommuner/ verksamheter, men inte alla.**
- **Brister i kompetens och kompetensförsörjning**
- **Stöd till barn med funktionsnedsättning och deras familjer inte alltid funktionellt.**
- **Slutsatser: behov av ökad kunskap och kompetens, ”LSS-värdegrund”.**

Ur individens perspektiv

- **Allt fler avgifter**
- **Ekonomiskt utsatthet vanligare**
- **Fragmenterat stöd**
- **Högt tryck på anhöriga**
- **Inte alltid möjlighet att välja**
- **Trygghet/nöjdhet**

Övergripande slutsatser

- **Artikel 8 Medvetandegöra**
- **Artikel 9 Tillgänglighet**
- **Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället**
- **Artikel 20 Personlig rörlighet**
- **Artikel 25 Hälsa**
- **Artikel 26 Habilitering och rehabilitering**
- **Artikel 28 Tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet**
- **Viktigt att lyfta det som fungerar bra, inte bara det som brister.**

Hur stärker vi kvaliteten och tillgången till de individuella stöden för personer med funktionsnedsättning?

Hur verkar vi för jämlik vård, inklusive tandvård, för personer med funktionsnedsättning?

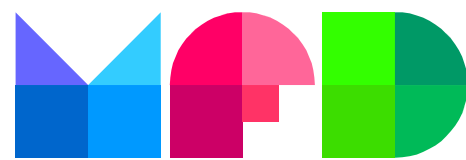
Våra verktyg

- **Föreskrifter och allmänna råd**
- **Kunskapsstöd inklusive utbildningar**
- **Nationella riktlinjer**
- **Analys/utvärderingar/uppföljningar**
- **Statistik**
- **Lägesbilder**
- **(statsbidrag)**

- **Dialoger**
- **Paketera/kommunicera**

Funktionshinderspolitik i praktik

Rätten till en god hälso- och sjukvård

Malin Ekman Aldén

**Myndigheten för
delaktighet**

MFD:s vision

Alla människor kan delta i samhället och självständigt använda de miljöer, produkter och tjänster som erbjuds. Alla aktörer som bidrar i samhällsutvecklingen genomför sitt uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar.

Det funktionshinderspolitiska målet

” Med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. ”

Artikel 25 - Hälsa

(fritt tolkad)

- Jämlik tillgång till hälsa fri från diskriminering
- Jämlika rättigheter till sexuell och reproduktiv hälsa
- Säkerställa tillgång till specialiserade hälsoinsatser och rehabilitering så nära behoven som möjligt
- Säkerställa att hälsovårdspersonal har adekvat kompetens om olika funktionsnedsättningar och deras konsekvenser
- Att vården har verktyg att säkerställa samtycke oavsett funktionsnedsättning
- Att vård ges utifrån en individualiserad och rättighetsbaserad utgångspunkt
- Säkerställa att personer med funktionsnedsättning inte diskrimineras vad gäller möjligheten att teckna sjuk – och olycksfallsförsäkringar
- Säkerställa att personer med funktionsnedsättning får jämlik tillgång till vård, behandling och skydd i sjukvården.

Tack!

malin.ekman-alden@mfd.se

www.kunskapsguiden.se

Funktionshinderomsorgen och konventionen om rättigheter

ID: E-602ELV

Språk: Svenska

OM DENNA UTBILDNING

INNEHÅLL

Kursbeskrivning

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Webbutbildningen *Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* består av fyra lärpaket, utvärdering och test. När du har svarat på en utvärdering och genomfört testet får du ett kursintyg.

Stödja vuxna personers vilja

Många personer med behov av stöd och service från socialtjänsten behöver stöd för att uttrycka sin vilja, kunna fatta underbyggda beslut och få sina rättigheter tillgodosedda. Därför behöver personal som möter personer med nedsatt beslutsförmåga ge dem stöd. Temat beskriver hur handläggare och utförare kan stödja vuxna personer med funktionsnedsättning att uttrycka sin vilja.

Personens vilja är viktig >

Främja delaktighet för personer med funktionsnedsättning, och ge personerna möjlighet till självbestämmande och inflytande över sina egna liv.

För bästa tillgängliga vilja >

Skapa så goda förutsättningar som möjligt för en person att uttrycka sin vilja. För att uppnå bästa tillgängliga vilja kan man arbeta utifrån åtta steg.

Konkret stöd >

Att stödja personer med nedsatt beslutsförmåga att uttrycka sin vilja handlar bland annat om att stödja deras resurser och använda sig av alternativa vägar för kommunikation.

Stöd i myndighetsutövning >

Stöd i myndighetsutövningen kan till exempel vara att ha anpassad information tillgänglig i olika format, ett individuellt anpassat stöd under

Stöd i utförandet >

Utföraren kan stödja enskilda att uttrycka sin vilja i planeringen av hur insatserna ska utföras. Utföraren är ofta den som först märker om personens vilja

Vilja och välfärdsteknik >

Välfärdsteknik kan vara en del av det stöd som ges till en person. Som för annat stöd ställer lagstiftningen krav på frivillighet, självbestämmande och delaktighet

Stödja vuxna personers vilja

Personens vilja är viktig
För bästa tillgängliga vilja
Konkret stöd
Stöd i myndighetsutövning
Stöd i utförandet
Vilja och välfärdsteknik
Regler om samtycke
Regler om ställföreträdare
Publikationer

Konkret stöd

Att stödja personer med nedsatt beslutsförmåga att uttrycka sin vilja handlar bland annat om att stödja deras resurser och använda sig av alternativa vägar för kommunikation. Du kan ta hjälp av de som redan kommunicerar med personen och yrkesgrupper som kan utreda behov av kommunikationsstöd och förskriva hjälpmedel. Men fundera också över vad du kan göra själv för att stödja personens vilja.

Som personal är det viktigt att tidigt göra en bedömning av hur väl man kan stödja en person som har nedsatt beslutsförmåga att uttrycka sin vilja. Är det kanske bra att någon som redan kommunicerar med personen är med som en del i stödet? Eller har du tillräcklig förmåga att stödja personen på egen hand?

Nedan beskrivs några olika stödpersoner och deras funktioner. Därefter följer en sammanställning av strategier, åtgärder och arbetssätt som kan vara till hjälp för dig som är handläggare eller dig som ska upprätta en genomförandeplan.

Stödpersoner som arbetar eller står personen nära

Om det finns personer som står den enskilda nära och har vana av att kommunicera med hen kan de vara en viktig resurs att ta hjälp av. Det tar ofta lång tid att lära sig att samspela med en person via visuellt stöd som till exempel bilder och föremål eller via olika kommunikationshjälpmedel. Vem som är lämplig att konsultera eller ta hjälp av avgörs ytterst av den enskilde själv. Man måste avgöra från fall till fall, i dialog med de enskilda och beroende på vad saken gäller. Är det exempelvis en person som nyligen börjat i daglig verksamhet och man är osäker på vad personen tycker om sina arbetsuppgifter kan man konsultera tidigare lärare från särskolan, handlar det om sovrutiner på ett nytt boende kanske det är personens föräldrar eller personal vid ett

Stärk dialogen med civilsamhället

- **Koden – ett verktyg för inflytande | MUCF**
- **Den europeiska koden för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen (www.mucf.se/verktyg)**
- **Verktyg och checklistor för de fyra nivåerna: information, samråd, dialog och partnerskap**
- **Dialogen med civilsamhället är en förutsättning för det funktionshinderspolitiska arbetet!**

**Mer information finns på:
www.socialstyrelsen.se**